

Lieta C-402/22**Lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu kopsavilkums saskaņā ar Tiesas Reglamenta 98. panta 1. punktu****Iesniegšanas datums:**

2022. gada 20. jūnijs

Iesniedzējtiesa:*Raad van State* (Nīderlande)**Datums, kurā pieņemts iesniedzējtiesas nolēmums:**

2022. gada 15. jūnijs

Apelācijas sūdzības iesniedzējs:*Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid***Atbildētājs apelācijas tiesvedībā:**

M.A.

Pamatlietas priekšmets

Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Tieslietu un drošības valsts sekretārs, Nīderlande) apelācijas sūdzība par *Rechtbank Den Haag* (Hāgas rajona tiesa, Nīderlande) spriedumu tiesvedībā par starptautiskās aizsardzības pieteikumu, kas tika noraidīts, pamatojoties uz to, ka attiecīgais ārvalstnieks bija notiesāts ar galīgu spriedumu vairākās epizodēs, tostarp par seksuālu vardarbību, un *Staatssecretaris* skatījumā tādēļ rada draudus sabiedrībai.

Lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu priekšmets un juridiskais pamats

Ar šo lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu iesniedzējtiesa pievienojas *Verwaltungsgerichtshof* (Augstākā administratīvā tiesa, Austrija) lūgumam sniegt prejudiciālu nolēmumu lietā C-663/21 un *Raad van State* (Valsts padome, Beļģija) lūgumam sniegt prejudiciālu nolēmumu lietā C-8/22 un lūdz interpretēt jēdzienu “sevišķi smags noziegums” Direktīvas 2011/95 14. panta 4. punkta b) apakšpunkta izpratnē. Turklāt iesniedzējtiesa atkārtoti Beļģijas *Raad van State* uzdotos jautājumus lietā C-8/22.

Prejudiciālie jautājumi

1.a) jautājums

Kad noziedzīgs nodarījums ir tik “sevišķi smags” Direktīvas 2011/95 14. panta 4. punkta b) apakšpunkta izpratnē, ka dalībvalsts var atteikt bēgļa statusu personai, kurai nepieciešama starptautiskā aizsardzība?

1.b) jautājums

Vai kritēriji, kas piemērojami “smagam noziegumam” Direktīvas 2011/95 17. panta 1. punkta b) apakšpunkta izpratnē un kas izklāstīti Tiesas 2018. gada 13. septembra sprieduma *Ahmed*, EU:C:2018:713, 56. punktā, ir būtiski, izvērtējot, vai ir izdarīts “sevišķi smags noziegums”? Ja tā ir, vai ir kādi papildu kritēriji, pēc kuriem noziedzīgu nodarījumu klasificē kā “sevišķi” smagu?

2. jautājums

Vai Direktīvas 2011/95 14. panta 4. punkta b) apakšpunkts ir jāinterpretē tādējādi, ka draudi sabiedrībai ir konstatējami jau ar to vien, ka bēgļa statusa saņēmējs ir notiesāts ar galīgu spriedumu par sevišķi smagu noziegumu, vai arī šī tiesību norma ir jāinterpretē tādējādi, ka ar galīgu notiesāšanu par sevišķi smaga nozieguma izdarīšanu vien nepietiek, lai konstatētu draudus sabiedrībai?

3. jautājums

Ja ar galīgu notiesāšanu par sevišķi smaga nozieguma izdarīšanu vien nav pietiekami, lai pierādītu draudu sabiedrībai pastāvēšanu, vai Direktīvas 2011/95 14. panta 4. punkta b) apakšpunkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tajā dalībvalstij ir prasīts pierādīt, ka pēc notiesāšanas pieteikuma iesniedzējs joprojām rada draudus sabiedrībai? Vai dalībvalstij ir jāpierāda, ka šie draudi ir reāli un pastāvoši, vai tomēr ir pietiekami ar to, ka draudi ir iespējami? Vai Direktīvas 2011/95 14. panta 4. punkta b) apakšpunkts, skatīts atsevišķi vai kopā ar samērīguma principu, ir jāinterpretē tādējādi, ka ar to bēgļa statusu ir atļauts atcelt tikai tad, ja šāda atcelšana ir samērīga un ja šā statusa ieguvēja radītie draudi ir pietiekami nopietni, lai pamatotu šo atcelšanu?

4. jautājums

Vai gadījumā, ja dalībvalstij nav jāpierāda, ka pēc notiesāšanas pieteikuma iesniedzējs joprojām rada draudus sabiedrībai un ka šie draudi ir reāli, pastāvoši un pietiekami nopietni, lai pamatotu bēgļa statusa atcelšanu, Direktīvas 2011/95 14. panta 4. punkta b) apakšpunkts ir jāinterpretē tādējādi, ka draudus sabiedrībai principā pierāda tas, ka bēgļa statusa ieguvējs ir notiesāts ar galīgu spriedumu par sevišķi smaga nozieguma izdarīšanu, bet ka viņš var pierādīt, ka viņš nerada (vai vairs nerada) šādus draudus?

Atbilstošās Savienības tiesību normas

Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2011/95/ES (2011. gada 13. decembris) par standartiem, lai trešo valstu valstspiederīgos vai bezvalstniekus kvalificētu kā starptautiskās aizsardzības saņēmējus, par bēgļu vai personu, kas tiesīgas saņemt alternatīvo aizsardzību, vienotu statusu, un par piešķirtās aizsardzības saturu: tās 2., 4., 23. un 24. apsvērumi, kā arī 2., 12., 14. un 17. pants

Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2008/115/EK (2008. gada 16. decembris) par kopīgiem standartiem un procedūrām dalībvalstīs attiecībā uz to trešo valstu valstspiederīgo atgriešanu, kas dalībvalstī uzturas nelikumīgi: tās 5., 6., 8. un 9. pants

Atbilstošā Tiesas judikatūra

Spriedums, 2010. gada 2. marts, *Salahadin Abdulla* u.c., C-175/08, EU:C:2010:105

Spriedums, 2018. gada 13. septembris, *Ahmed*, C-369/17, EU:C:2018:713

Spriedums, 2019. gada 11. aprīlis, *Tarola*, C-483/17, EU:C:2019:309

Spriedums, 2019. gada 14. maijs, *M* u.c. (Bēgļa statusa atcelšana), C-391/16, EU:C:2019:403

Spriedums, 2019. gada 12. decembris, *G.S.* un *V.G.* (Sabiedriskās kārtības apdraudējums), C-381/18, EU:C:2019:1072

Atbilstošās starptautisko tiesību normas

Konvencija par bēgļu statusu, kas noslēgta 1951. gada 28. jūlijā Ženēvā, kurā grozījumi izdarīti ar Ņujorkas protokolu (turpmāk tekstā – “Ženēvas konvencija”): tās 33. pants

Atbilstošās valsts tiesību normas

Vreemdelingenwet 2000 [2000. gada Ārvalstnieku likums]: tā 29. pants

Vreemdelingenbesluit 2000 [2000. gada Lēmums par ārvalstniekiem]: tā 3.105.c pants

Vreemdelingen circulaire 2000 [2000. gada Ārvalstnieku apkārtraksts]: tā B1/4.4. iedaļa un C2/7.10.1. iedaļa

Īss pamatlīetas faktisko apstākļu un tiesvedības izklāsts

- 1 Ārvalstnieks ir no Lībijas. 2018. gada 5. jūlijā viņš iesniedza ceturto starptautiskās aizsardzības pieteikumu. Ar 2020. gada 12. jūnija lēmumu *Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie* (saskaņā ar Nīderlandes ārvalstnieku tiesību aktiem kompetentā patvēruma iestāde) noraidīja starptautiskās aizsardzības pieteikumu, jo ārvalstnieks 2018. gadā ar *Gerechthof Arnhem-Leeuwarden* (Arneas-Leuwardenas apelācijas tiesa, Nīderlande) galīgu spriedumu bija notiesāts ar 24 mēnešu cietumsodu par seksuālu vardarbību trijās epizodēs (izdarītas vienā vakarā), seksuālas vardarbības mēģinājumu vienā epizodē un mobilā tālruņa zādzību no viena cietušā. Pēc *Staatssecretaris* domām, šie noziedzīgie nodarījumi kopā veido “sevišķi smagu noziegumu”, un tādēļ ārvalstnieks ir uzskatāms par tādu, kas rada draudus sabiedrībai. Tāpēc *Staatssecretaris* bēgļa statusa atteikumu pamatoja ar Direktīvas 2011/95 14. panta 4. punkta b) apakšpunktu, lasot to kopā ar šā panta 5. punktu.
- 2 Ar 2020. gada 13. jūlija spriedumu *Rechtbank Den Haag* apmierināja ārvalstnieka sūdzību par *Staatssecretaris* lēmumu. *Rechtbank* nolēma, ka *Staatssecretaris* nav pietiekami pamatojis, ka ārvalstnieka izdarītie noziedzīgie nodarījumi, to faktiskais smagums, kā arī vardarbības raksturs un mērs ir tik smagi un apjomīgi, lai pamatotu bēgļa statusa atteikumu. Šajā gadījumā *Rechtbank* atsaucās uz Tiesas 2018. gada 13. septembra spriedumu *Ahmed*, C-369/17, EU:C:2018:713 (turpmāk tekstā – “spriedums *Ahmed*”). Turklāt *Rechtbank* norādīja, ka, lai noteiktu, vai ārvalstnieks rada draudus sabiedrībai, *Staatssecretaris* ir jāizvērtē, vai ārvalstnieks reāli, pašreiz un pietiekami nopietni apdraud kādu no sabiedrības pamatinteresēm. Arī šajā ziņā *Staatssecretaris* neesot pietiekami pamatojis lēmumu.
- 3 *Staatssecretaris* iesniedzējtiesā iesniedza apelācijas sūdzību par šo lēmumu.

Pamatlīetas dalībnieku galvenie argumenti

- 4 Apelācijas instancē *Staatssecretaris* apgalvo, ka *Rechtbank* kļūdaini ir atzinusi par nepietiekamu tā sniegto pamatojumu, ka ārvalstnieks ir notiesāts ar galīgu spriedumu par sevišķi smagu noziegumu. Ar *Gerechthof* spriedumu ārvalstnieks esot notiesāts ar brīvības atņemšanu kopumā uz 24 mēnešiem, tostarp par seksuālu vardarbību vairākās epizodēs. Tādējādi esot izpildīti “sevišķi smaga nozieguma” sastāva elementi saskaņā ar *Vreemdelingencirculaire 2000 C2/7.10.1.* iedaļu (kas reglamentē *Staatssecretaris* pamatnostādnes šajā jomā), proti, ir pasludināts galīgs tiesas spriedums, ar kuru ārvalstniekam par vienu vai vairākiem noziedzīgiem nodarījumiem ir piespriests viens vai vairāki brīvības atņemšanas sodi vai ar brīvības atņemšanu saistīti pasākumi, kuru kopējais ilgums ir vismaz desmit mēneši.
- 5 *Staatssecretaris* paskaidroja, ka *Vreemdelingencirculaire* paredzētais soda mērs ir uzskatāms par apakšējo robežu un tā mērķis ir nodrošināt tiesisko drošību. Ja šāds soda mērs pastāv, pamatojoties uz visiem konkrētā gadījuma apstākļiem, tiek izvērtēts, vai noziedzīgais nodarījums ir “sevišķi smags”. Tādējādi tiekot

konkretizēts jēdziens “sevišķi smags noziegums” Direktīvas 2011/95 14. panta 4. punkta b) apakšpunkta izpratnē. Turklāt *Staatssecretaris* esot *Vreemdelingencirculaire* esot konkretizējis draudu sabiedrībai jēdzienu, nosakot, ka ārvalstnieks, kas notiesāts par dzimumnoziegumu (piemēram, seksuālu vardarbību), jebkurā gadījumā var tikt uzskatīts par tādu, kas rada draudus sabiedrībai. Tāpēc tas esot rīkojies saskaņā ar publicētajām pamatnostādņēm.

- 6 *Staatssecretaris* skatījumā izdarīto noziedzīgo darījumu sevišķais smagums izriet no tā, ka ārvalstnieks bija mēģinājis pieskarties cietušo dzimumorgāniem un seksuāli aizskart viņu ķermeņus. Šādi rīkojoties, ārvalstnieks esot būtiski aizskāris cietušo fizisko neaizskaramību. Pēc *Staatssecretaris* domām, plašsaziņas līdzekļu interese par šo lietu liecina, ka tādi seksuāla rakstura noziegumi kā šajā lietā rada bailes un nedrošību un grauj sabiedrību. Arī tāpēc krimināltiesa ārvalstniekam bija piespriedusi 24 mēnešu brīvības atņemšanas sodu, kas saskaņā ar Nīderlandes kritērijiem ir bargs. Ņemot vērā visus apstākļus, *Staatssecretaris* uzskata, ka ir pamatoti atteikt ārvalstniekam bēgļa statusu.
- 7 Attiecībā uz draudu sabiedrībai jēdzienu Direktīvas 2011/95 14. panta 4. punkta b) apakšpunkta izpratnē *Staatssecretaris* uzskata, ka principā šādi draudi pastāv, ja ir konstatēts, ka ārvalstnieks ir notiesāts ar galīgu spriedumu par “sevišķi smagu noziegumu”, un ka ārvalstniekam ir jāpierāda, ka viņš nerada draudus sabiedrībai. Turklāt *Staatssecretaris*, atsaucoties uz Tiesas 2019. gada 12. decembra spriedumu G.S. un V.G. (Sabiedriskās kārtības apdraudējums), C-381/18, EU:C:2019:1072, 54. punkts, apgalvo, ka *Rechtbank* ir piemērojusi nepareizu pārbaudes kritēriju, uzskatot, ka, konkretizējot draudu sabiedrībai jēdzienu, ir jāizvērtē, vai ārvalstnieks reāli, pašreiz un pietiekami nopietni apdraud kādu no sabiedrības pamatinteresēm.
- 8 Ārvalstnieks apgalvo, ka *Staatssecretaris* nepamatoti ir atteicis viņam piešķirt bēgļa statusu. Pēc viņa domām, *Staatssecretaris* kļūdaini nav šauri piemērojis šīs pilnvaras, kas ierobežo pienākumu piešķirt bēglim bēgļa statusu. Turklāt *Staatssecretaris* arī esot kļūdaini soda mēru uzskatījis par atskaites punktu, pārbaudot un izvērtējot, vai noziedzīgais nodarījums ir sevišķi smags. Saskaņā ar ārvalstnieka viedokli Savienības tiesību samērīguma princips prasa, lai katrs gadījums tiktu izvērtēts, ņemot vērā attiecīgos apstākļus, kas nav iespējams, ja par atskaites punktu tiek uzskatīts soda ilgums. Bēgļa statusa atteikums esot nesamērīgs, lai gan viņš esot pienācīgi pierādījis, ka viņam ir pamatotas bailes no vajāšanas savā izcelsmes valstī.

Īss lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu motīvu izklāsts

- 9 *Raad van State* (Valsts padome, Nīderlande) piekrīt jautājumiem, kas uzdoti lūgumos sniegt prejudiciālu nolēmumu lietā C-663/21 (*Verwaltungsgerichtshof*, Austrija) un lietā C-8/22 (*Raad van State*, Beļģija), taču vēlas saņemt arī papildu norādījumus.

- 10 *Verwaltungsgerichtshof* uzskatīja, ka attiecīgajā pamatlietā bija izdarīts sevišķi smags noziegums un ka tādējādi bija izpildīti Direktīvas 2011/95 14. panta 4. punkta b) apakšpunkta piemērošanas nosacījumi. Tostarp tā vēlējas zināt, kā tiek panākts interešu līdzsvars starp ārvalstnieka tiesībām palikt Eiropas Savienībā un netikt izraidītam, no vienas puses, un sabiedriskās kārtības aizsardzību, no otras puses. Atbilde uz tās jautājumiem varētu būt nozīmīga šajā lietā, tomēr *Raad van State* lūdz arī sevišķi smaga nozieguma jēdziena interpretāciju.
- 11 Beļģijas *Raad van State* uzdod jautājumus par sabiedrības apdraudējuma jēdziena interpretāciju un šā jēdziena saikni ar sevišķi smaga nozieguma jēdzienu, taču nelūdz interpretēt sevišķi smaga nodarījuma jēdzienu. Iesniedzējtiesai ir svarīga arī atbilde uz Beļģijas *Raad van State* uzdotajiem jautājumiem. Tāpēc tā pārņem tās jautājumus (šā lūguma 2.-4. jautājums).
- 12 *Raad van State* konstatē, ka Direktīvas 2011/95 14. panta 4. punkta b) apakšpunkta formulējumā nav ietverta sevišķi smaga nozieguma jēdziena definīcija. Šī tiesību norma ir formulēta kā dalībvalstu fakultatīvas pilnvaras, kā tas skaidri redzams no darbības vārda “var”. No tā iesniedzējtiesa secina, ka dalībvalstīm ir rīcības brīvība izvērtēt, vai ārvalstnieks rada draudus sabiedrībai, tāpēc ka viņš ar galīgu spriedumu ir notiesāts par “sevišķi smagu noziegumu”. No šīs tiesību normas nav skaidrs, cik plaša ir dalībvalstīm pieejamā rīcības brīvība, konkretizējot Direktīvas 2011/95 14. panta 4. punkta b) apakšpunktu. Tādēļ *Raad van State* rodas jautājums par juridiskajām robežām, kurās dalībvalstis var sīkāk precizēt sevišķi smaga nozieguma jēdzienu, un apstākļiem, pamatojoties uz kuriem dalībvalstīm ir jānosaka, vai ārvalstnieks ir notiesāts ar galīgu spriedumu par sevišķi smagu noziegumu.
- 13 Arī Direktīvas 2011/95 14. panta 4. punkta b) apakšpunkta formulējums, šķiet, liecina, ka jebkurā gadījumā ir jābūt vismaz galīgam spriedumam atzīšanai par “sevišķi smagu noziegumu”, jo šis jēdziens visās valodu versijās ir lietots vienskaitlī. Uz vairākiem notiesājošiem spriedumiem par maznozīmīgiem noziedzīgiem nodarījumiem šī kvalifikācija neattiecas ¹.
- 14 Saskaņā ar Tiesas 2020. gada 2. marta spriedumu lietā *Salahadin Abdulla* u.c. (C-175/08, EU:C:2010:105, 51.-53. punkts) Direktīvas 2011/95 noteikumi, kas reglamentē bēgļa statusa atzīšanas nosacījumus, tika pieņemti, lai palīdzētu dalībvalstu kompetentajām iestādēm piemērot Ženēvas konvenciju. Arī no Direktīvas 2004/83, kas bija Direktīvas 2011/95 priekštece, tapšanas vēstures izriet, ka Savienības likumdevējs ir paredzējis ļaut dalībvalstīm nepiešķirt bēgļa statusu ārvalstniekiem, kuri rada draudus sabiedrībai. Šim nolūkam tika izmantots Ženēvas konvencijas 33. panta 2. punkts. Tādējādi Direktīvas 2011/95 14. panta 4. punkta b) apakšpunkts ir jāinterpretē arī Ženēvas konvencijas kontekstā. Taču arī šajā konvencijā nav precizēts sevišķi smaga nozieguma jēdziens. Tomēr ANO Augstais komisārs bēgļu jautājumos ir paudis viedokli, ka jebkurā gadījumā ir

¹ Skat. pārskatu *Judicial Analysis: Ending international protection*, ko 2021. gadā izdevusi Eiropas Savienības Patvēruma aģentūra (EUA).

jābūt “a capital crime or a very grave punishable act”². Viņš uzskata, ka attiecīgajā izvērtējumā ir jāņem vērā visi konkrētā gadījuma apstākļi.

- 15 Attiecībā uz alternatīvās aizsardzības statusu no Direktīvas 2011/95 17. panta 1. punkta b) apakšpunkta formulējuma izriet, ka Savienības likumdevējs ir paredzējis nepiešķirt ārvalstniekam šo aizsardzību, ja ir nopietni iemesli uzskatīt, ka viņš ir izdarījis “smagu noziegumu”. Spriedumā *Ahmed* Tiesa norādīja, ka smaga nozieguma jēdziens ir Savienības tiesību jēdziens, kas ir jāinterpretē autonomi un vienveidīgi (33.-36. punkts). Turklāt 56. punktā Tiesa norādīja, ka, dalībvalstīm izvērtējot noziedzīgā nodarījuma smagumu Direktīvas 17. panta 1. punkta b) apakšpunkta izpratnē, ir svarīgi daudzi kritēriji, tostarp nodarījuma raksturs, nodarītais kaitējums, kriminālvajāšanas uzsākšanai izmantotās procedūras veids, soda raksturs un tas, vai attiecīgais nodarījums arī lielākā daļā citu tiesību sistēmu tiek uzskatīts par smagu noziegumu. Rodas jautājums, kādā mērā šie aspekti ir būtiski arī, konkretizējot sevišķi smaga nozieguma jēdzienu Direktīvas 2011/95 14. panta 4. punkta b) apakšpunkta izpratnē, kurš attiecas uz bēgļa statusu. Iesniedzējtiesa uzskata, ka spriedums *Ahmed* šajā ziņā nesniedz pietiekamas norādes.

² UNHCR Handbook on Procedures and Criteria for Determining Refugee Status under the 1951 Convention, Nr. 155-161.